

RYTYS

Rytys – rytinis, iš rytų pučiantis vėjas. Puslapis „Rytys“ pristato JAV lietuvių naujienas iš rytų pakrantės valstijų.

Redaktorė Vaida Lowell • El. paštas: draugas.east.coast@gmail.com

Lietuvos žemėlapių kolekcionierius puoselėja tautos istoriją

JOVITA BELIAK-ANTANAVIČIENĖ

Vasario-kovo mėnesiais Lietuvos Respublikos konsulate New Yorke vyko paroda „300+ years of Lithuania on Maps, 1552–1862“, kurios autorius – lietuvių kilmės žemėlapių kolekcionierius Andrew Kapochunas (Andrius Kapočiūnas).

Pasitikdami iškilmingą Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo dieną parodos lankytojai galėjo prisiminti, kokia Lietuva buvo prieš kelis šimtus metų ir kaip sunkiai mūsų protėviai kovojo dėl šalies nepriklausomybės ir laisvės. Mūsų šalies didvyrių dėka šiandien žemėlapyje puikuojašasi Lietuvos vardas, o į padangę galime nevaržomai išskelti savo trispalvę vėliavą.

Iš Vokietijos keliai atvedė į New Yorką

Dauguma praėjusiame amžiuje emigravusių lietuvių pasakoja apie skaudžius ir be galo sunkius kelius, atvedusius jų šeimas į svetimas šalis. Karas, okupacija ir nenoras būti vergais privertė ieškoti prieglobsčio kitur. „Kaip ir dauguma lietuvių šeimų 1944-ųjų rugsėjį, mano šeima nutarė verčiau pabėgti į Vakarus, negu gyventi sovietų okupacijoje“, – apie kelius, atvedusius į Ameriką, pasakojo Lietuvos žemėlapių parodos autorius Andrew Kapochunas, gimęs 1947 metais lietuvių-estų pabėgėlių stovykloje Kempten, Vokietijoje.

Parodos atidaryme Andrew skaitė paskaitą „How Maps and Map Collecting helped a Lithuanian Immigrant Find His Place in the World“, kurios metu pristatė savo kolekcijos žemėlapius, siekiančius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus. Šeimos istorija bei įvykiai, nulėmę jo atsiradimą Amerikoje, įkvėpė Andrew kolekcionuoti ir nagrinėti Lietuvos žemėlapius bei padėti kitiems surasti tinkamą vietą šiame pasaulyje.

Žavisi miesto ritmu

Parodos autorius į Maspeth (Queens, New York valstijoje) atvyko 1949 metais kartu su trimis seserimis ir New Yorke praleido didžiąją dalį

Lietuvos Respublikos konsulate New Yorke vyko paroda „300+ years of Lithuania on Maps, 1552 – 1862“. Iš k.: parodos autorius, lietuvių kilmės žemėlapių kolekcionierius Andrew Kapochunas, jo žmona Aileen Bassis ir Lietuvos generalinis konsulas New Yorke Julius Pranevičius.

Andrew Kapochunas, Lietuvos žemėlapių kolekcionierius.

savo gyvenimo. „Baigęs City University of New York City (Biologinės iliustracijos specialybė, angl. – *Biological Illustration*) 13 metų dirbau leidyboje – nuo rašytojo ir vyriausiojo redaktoriaus 2-jų milijonų tiražo bulvariniame laikraštyje, iki leidybos direktoriaus 30-ties milijonų dolerių apyvartos žurnalų ir knygų klubo įmonėje. Vėliau perėjau į tiesioginę rinkodarą, kad galėčiau daugiau laiko praleisti su šeima. Po 6 metų joje tapau verslo ir vartotojų duomenų specialistu, šioje srityje dirbau dar 22-ejus metus“, – savo mokslo ir darbo patirtimi dalijasi Andrew, kuris 2010 metais išėjo į pensiją.

Šiuo metu Andrew džiaugiasi galėdamas kurti ir kuruoti dvi žemėlapių internetines svetaines www.LithuanianMaps.com ir www.NewYorkMapSociety.org, kolekcionuoti antikinius Lietuvos žemėlapius, leisti laiką su savo dviem vaikais, trimis anūkais ir keliauti su žmona Aileen Bassis, kuri yra menininkė ir poetė.

„Gyvenimas yra geras“, – šypsosi kolekcionierius, tačiau vaikystės prisiminimai netrukus šypsena užgesina. Andrew Kapochunas pasakoja apie juodais švarkais vilkinčių ir motociklininkų batais avinčių (bet be motociklų!) berniukų bei dviračiais apsiginklavusias lenkaičių merginų gaujas. Kartą susidūręs su agresyviai nusiteikusia gauja parke, Andrew liko nesumuštas vien dėl to, jog jo sesuo Emily vadovavo vienai iš tų gaujų. „Man visiškai nepatiko gyventi Maspeth“, – teigė Andrew, kuris 13-os metų buvo priimtas į Manhattan mokyklą ir nuo tada vis dažniau atvykdavo į miesto centrą.

„Man visada patiko Manhattan – toks jaudinantis ir įkvėpantis. Nuolatinis triukšmas, įvairovė, muziejai ir Centrinis parkas – visiškai priešingybė mažam miestui Maspeth, kuriame visi mano draugai buvo trečios kartos Amerikos lenkai. Mmano tėvai pažinojo tik vieną Amerikos lietuvių šeimą, atvykusią po Antrojo pasaulinio karo“, – New Yorko centrinio miesto dalimi žavisi Andrew, kuris dėl smarkiai Manhattan išaugusių būsto kainų pastarąjį dešimtmetį gyvena Jersey City, New Jersey valstijoje.

Ant sienos kabo 36 žemėlapiai

Andrew Kapochunas visuomet domėjosi žemėlapiais – nustatant esamą vietą, prisimenant aplankytas vietas, domintis savo kilme bei planuojant tolimesnes keliones. „Mano namo sieną vis dar puošia Europos žemėlapis, kurį išigijau 1969 metais viešėdamas Berlyne. Aš pažymėjau kiekvieną nueitą ke-

Andrew Kapochunas visuomet domėjosi savo giminės istorija. Nuotraukoje – Andrew senelio Vincento Kapochunas laidotuvės, kuriose dalyvavo ir tuometinis Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, jo dešinėje – Andrew tėtis Vincas Kapochunas, Prezidento A. Smetonos asmens sargybinis. Andrew Kapochunas asmeninio archyvo nuotraukos

lią ir iki šiol jame žymiu visas vietas, kurias aplankau”, – apie įkvėpimą kolekcionuoti žemėlapius pasakoja kolekcionierius.

Patį pirmąjį Lietuvos žemėlapi Andrew išgijo visai atsitiktinai užėjęs į mažo miestelio knygyną, su šeima atvykęs į Adirondack kalnus New York valstijoje. „Tarp krūvos gulėjusių leidinių aš pamačiau labai seną žemėlapi su Lietuva. Visi žymėjimai buvo lotynų kalba ir pardavėjas nežinojo ką žemėlapis vaizdavo. Galiausiai aš jį nusipirkau už 70 dolerių. Dabar šis žemėlapis, išleistas 1703 metais, kainuoja apie 750 dolerių”, – apie savo pirmąjį senovinį pirkinį pasakoja kolekcionierius. Jo namuose šiandien puikuoja 36 įrėminti žemėlapiai ir dar apie 50 žemėlapių saugomų skaitmeniniu formatu.

Andrew skuba pabrėžti, jog ne visada senas radinys yra vertingas: „Rinkos kaina yra paklausos ir pasiūlos funkcija. Tu gali turėti kažką unikalų, bet jeigu tavo daiktas neturi paklausos, jo rinka bus maža.” Kaip žinia, kolekcionierių, besidominčių išskirtinai Lietuvos žemėlapiais, yra mažai, todėl senovinių Lietuvos žemėlapių galima išsigyti visai nebrangiai, palyginus su didelę paklausą turinčiais senoviniais Europos ar JAV žemėlapiais.

Andrew Kapochunas visuomet domėjosi savo giminės istorija ir šakni-

zidentas A. Smetona pabėgo į Vokietiją, vėliau – į Šveicariją ir galiausiai – į JAV. Taip Vincas Kapočiūnas neteko darbo. Po kelių metų sovietams įgaunant pranašumą kare, Vincas su visa šeima pasitraukė į vakarus, tikėdamas atsekti prezidento A. Smetonos pabėgimo kelius. Nugirdęs, jog maistas geresnis JAV zonoje, 1945 metais su visa šeima jis persikėlė į lietuvių-estų pabėgėlių stovyklą Kempten ir išbuvo joje iki 1949 metų balandžio mėnesio”, – šeimos istorijos detalėmis dalinasi Andrew.

Ribojant imigrantų skaičių šalyse, Kapočiūno šeimos prašymas emigruoti į Australiją tuo metu buvo atmestas. Laimei 1948 metais Amerikos vyriausybė sušvelnino įstatymus ir pabėgėliams iš Europos, kurie turėjo gyvenamosios vietos ir darbo garantiją svetur, buvo leista imigruoti į Ameriką. „Tai nebuvo pasirinkimas – tai buvo vienintelė galimybė”, – apie apsisprendimą emigruoti pasakoja Andrew. „Mano tėčio šeima turėjo pusbrolius Queens, New Yorke. Jie mums padėjo išsikurti ir rasti darbus mano tėvams. Kiek vėliau mano tėvai tapo pajėgūs išsigyti pirmąjį namą Maspeth, Queens, kur gyvenome daugelį metų”, – apie atvykimą į New Yorką pasakoja parodos autorius. Po Antrojo pasaulinio karo 1948–1950 metais apie 27,255 lietuvių „dipukų” atvyko į JAV.

Andrew Kapochunas namuose šiandien puikuoja 36 įrėminti žemėlapiai ir dar apie 50 žemėlapių saugomų skaitmeniniu formatu.

mis. Įdėjęs nemažai pastangų bei laiko, Andrew sukūrė savo giminės medį, kuriame įamžinti net 773 asmenys kartu su žmonos giminaičiais. Pirmą kartą Andrew Lietuvą aplankė 1996 metais ir dabar kas dvejus metus jis vyksta aplankyti savo giminaičių, su kuriais palaiko glaudų ryšį. „Pirmą kartą atvykęs į Lietuvą aš pagaliau pasijutau esąs namie. Mano pusbrolis Vidmantas Kapačiūnas (taip jo pavardė buvo įrašyta jam gimus) yra žymus Lietuvos medžio drožėjas ir jis yra mano geriausias draugas!”, – stipriai tarpusavio ryšiu džiaugiasi Andrew.

Tėtis – Antano Smetonos asmens sargybinis

Žemėlapių kolekcionierius sutiko pasidalinti savo šeimos istorija bei išgyvenimais po Antrojo pasaulinio karo. „Mano tėtis Vincas, būdamas 23-ųjų metų, paliko šeimos ūkį Kertauninkuose (netoli Žiežmarių Lietuvoje) ir 1935 metais pradėjo tarnauti Lietuvos kariuomenėje. Po dvejų metų jis buvo paskirtas pirmojo Lietuvos prezidento Antano Smetonos asmens sargybiniu.

Kuomet 1940 metų birželį sovietai pradėjo Baltijos šalių okupaciją, Pre-

Žemėlapiai teikia ramybės ir pasitenkinimo

Tai kaip gi žemėlapiai ir jų kolekcionavimas padėjo surasti tinkamą vietą žemėje? „Aš visuomet Amerikoje jaučiausi kaip pašalietis – ‘dipukas’ ir kaip įtartinas imigrantas su neįstariamu vardu ir pavarde. Aš nustojau kalbėti lietuviškai namuose, kai man buvo 5-eri metai, nes nenorėjau turėti akcento. Aš vienašališkai antroje klasėje pakeičiau savo vardą iš Andrius į Andrew ir pavardę į Kapochunas tam, kad mano vaikai neturėtų pavardės tarimo problemų. Be to, vienas mano viršininko pasamdytas konsultantas primygtinai reikalavo manęs pakeisti pavardę”, – apie priverstinius asmens duomenų pakeitimus pasakoja Andrew.

Domėdamasis savo šeimos istorija, kolekcionuodamas Lietuvos žemėlapius bei kuruodamas jų svetaines, Andrew Kapochunas vertingai prisideda prie mūsų tautos bei šalies istorijos puoselėjimo ir išsaugojimo: „Stebėjimas, mano kilmės ir gyvenimo vietų analizavimas žemėlapyje – visa tai suteikia man, kaip amžinai išstumto žmogaus, kuris gyveno 19-oje skirtingų vietų, komforto jausmą.”

Negelbėkit pasaulio. Padėkit nors vienam vaikui

„Jeigu negalite pamaitinti šimto žmonių, pamaitinkite bent vieną”, – kadaise yra sakiusi motina Teresė. Pagalvokime, kiek laiko skiriame naujienų skaitymui ar klausymui, diskusijoms ir piktinimuisi dėl pasaulio nelaimių bei nevilčiai dėl savo pačių bejėgiškumo. Taip, mes negalime išgelbėti pasaulio, tačiau galime padėti bent vienam jo gyventojui. Net ir užsiėmę savais rūpesčiais, nepamirškime artimo, kuriam taip reikalinga mūsų širdies šiluma. Lietuvos vaikų globos būrelis „Saulutė” ištikus metus nepaliauja šviesti tiems, kurių padangėje apniukę. Mes visomis išgalėmis padedame likimo nuskriaustiems Lietuvos vaikams, o prie gražios rėmimo iniciatyvos gali prisijungti kiekvienas.

Vienas paprasčiausių būdų padėti – metams materialiai paremti vieną vaiką, skiriant jam 360 dolerių. Jeigu nuspręsite skirti šią paramą, „Saulutė” prašo jus atsiųsti šią piniginę auką, savo vardą, pavardę, adresą, elektroninio pašto adresą ir telefono numerį. Auka, kurios sumą galima siųsti dalimis, yra nurašoma nuo federalinių mokesčių. Siūlome pasirinkti du vaikučius. Jeigu vienas jau būtų gavęs paramą, tada auka atitektų antrajam. Po metų, ar pasikeitus situacijai, paramą galima būtų nutraukti. „Saulutė” rėmėjui suteikia galimybę bendrauti su vaiku arba jo šeima (bus išsiųstas adresas), arba likti anonimu. Kiekvienas iš mūsų skyrelio „dingstantis” vaikas jau būna sulaukęs jūsų paramos. Kiekvienas atsirandantis – dar viena galimybė kilniu žingsniu padėti likimo nuskriaustam mažyliui ir nors kiek palengvinti jo likimą.

„Saulutės” savanoriai ir Lietuvos vaikučiai dėkoja visiems vilties spindulėliams.

Dainora

Dainora gyvena su tėvais Rūta ir Dainiumi. Šeimoje yra 7 vaikai, trys iš jų jau pilnamečiai. Šeima gyvena 3 kambarių bute, blokiname, 1960 metais statytame daugiabutyje. Žiemą būstą reikia kurenti patiems gyventojams.

Dainora lanko Šeduvos gimnazijos 5-ąją klasę. Jai patinka skaitymas, piešimas ir šokiai. Dainora visada nori pirmauti, ji moka greitai susipažinti, susirasti naujų draugų. Mergaitės šeima gyvena iš mažų pajamų: tėvas gauna minimalų atlyginimą, jiems kartą per mėnesį mokama 60 Eur valstybės išmoka, skirta visiems keturiems vaikams. Prie pajamų prisideda 45 Eur mamos neįgalumo pensija ir 80 Eur socialinė pašalpa. Gausiai šeimai labai reikalinga materialinė pagalba, nes trūksta pinigų tinkamam maistui, drabužiams ir batams, vaikų pratybų sąsiuviniams, sportinei aprangai.

Viltė

Viltė yra Dainoros sesutė. Ji lanko Šeduvos gimnazijos Pavartyčių skyriaus 3-ią klasę. Mergaitė patinka skaitymas, piešimas ir šokiai. Viltė yra labai stropi, atsakinga, pirmūnė klasėje.

Mergaitė yra draugiška, labai kruopšti, bet šiek tiek nedrąsi. Viltė norėtų lankyti daugiau būrelių, tačiau tam jos norui trukdo nemažas atstumas nuo namų iki mokyklos. Tėvai negali jos vežioti į būrelius ir atgal.

Domantas

Domantas gyvena su mama Asta ir dar dviem sesutėmis (11 ir 9 metų). Vaikų tėvai yra išsiskyrę. Domantas lanko Kauno Tito Masiulio jaunimo mokyklos 8-tą klasę. Jam patinka informatika, technologijos pamokos ir kūno kultūra.

Berniukas yra silpnos sveikatos. Jis buvo 4 kartus operuotas, turi klausos problemų, silpnai girdi. Dėl to jam sunku bendrauti su draugais. Laisvalaikiu jis mėgsta žvejoti, žaisti kompiuteriu, domisi plaukimu, gražiai piešia.

Šeima gyvena iš minimalių mėnesinių pajamų: 47 Eur išmokos vaikams, maždaug 100 Eur alimentų ir 165 Eur socialinės pašalpos. Beveik visus per mėnesį gaunamus pinigus tenka atiduoti mokesčiams už butą. Todėl trūksta maisto, drabužių ir batų. Vaikų poreikiams ir jų laisvalaikio būreliams pinigų nebelieka.

„Saulutė”

(Sunlight Orphan Aid)

1133 Amber Dr,
Lemont, IL 60439

tel. 630-243-7275

Fax. 630-243-6435

Internetinė svetainė:

www.sunlightorphanaid.org

